

ÅRSPLAN FOR ÁLTTÁ SIIDA BARNEHAGE / MÁNÁIDGÁRDI

2016-2019

“Buorre álgu adda nanu vuodu”
“En god start gir et godt grunnlag”

PRESENTASJON AV BARNEHAGEN OG ANSATTE

Álttá Siida AS

Álttá Siida Mánáidgárđi er en 3 avdelings, samisk barnehage. Vi tok i bruk huset i august 2005. Alta sameforening er eneaksjonær.

Barnehagen har som formål å styrke og fremme samisk språk og kultur. I tillegg vektlegger vi at barna skal få mange og varierte erfaringer knyttet til det å ferdes i naturen. Alle ansatte i barnehagen snakker samisk.

I tillegg til å være barnehage er vi et flerbrukshus som leier ut lokaler til ulike formål. Álttá Sámi Giellaguovddáš / Alta Samiske språksenter er fast leietaker, og leier klasserom og to kontorer. Språksenteret har aktivitet dagtid og kveldstid i ukedagene og helger. I år tilbyr de samlingsbasert samisk kurs til voksne både på dagtid og kveldstid. De tilbyr også samisk undervisning til grunnskoleelever i Alta.

I tillegg leier vi ut til konfirmasjon, dåp, kurs m.m

Barnehagens økonomi

Inntektsgrunnlaget for den daglige drifta er rammetilskudd fra kommunen, og foreldrebetaling. Tilskuddet gis etter antall barn over og under tre år, med ulike satser for ulik alder og størrelse på plassen. Makspris på barnehageplass er kr. 2580,-. Her finner dere mer informasjon om foreldrebetaling i barnehagen: <http://www.lovdato.no/for/sf/kd/kd-20051216-1478.html>

I tillegg søker vi særskilt tilskudd til samiske barnehager fra Sametinget. Álttá Siida barnehage får innvilget tilskudd etter fastsatte satser. Dette tilskuddet skal gå til dekning av de ekstrautgifter som påløper for å gi et samisk tilbud i barnehagen, som økt bemanning, kompetanseheving, opplæring, innkjøp av utstyr og leker, språktreningsopplegg, kulturformidling, turer mv.

Daglig leder: Sissel Varsi (post@altasiida.no)

Renholder: Liv Anita Kristensen

OM AVDELINGENE

Pedagogiske ledere:

Marie Louise Lantto, fungerer som styrer ved daglig leders fravær: (mll.altasiida@gmail.com)

Bert Inger Hætta, (bijh.altasiida@gmail.com)

Monika Skum Buljo (msb.altasiida@gmail.com)

Barnehagelærere:

Anette Josefsdatter Anti (aja.altasiida@gmail.com)

Fagarbeidere

Inger Magdalena Sara Alexandersen

May Lise Vars Ingebrigtsen

Assistenter:

Brita Kristine Eira

Karen Anne Marit Buljo

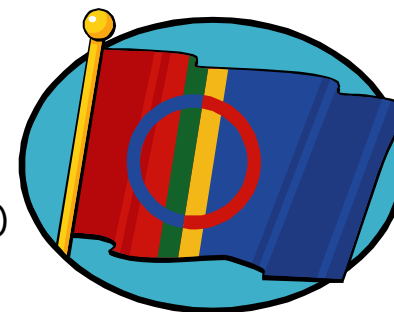
David Labba

Edel Marit Gaino

Guovžža biedju 3- 6 år: opptil 18 barn, tre ansatte

Sáhpán biedju 0-2 år: Opptil 12 barn, fire ansatte

Rieban biedju 2-4 år: Opptil 15 barn, tre ansatte

Vi har en bemanningsnorm som sier at det skal være en pedagogisk leder og en barnehagelærer eller fagarbeider på hver avdeling samt minst en assistent.

Álttá Siida Mánaidgárdi

Vi er en samisk barnehage og det å løfte frem og utvikle språket og kulturen er viktig for oss. Arbeid med samisk språk og kultur er ikke en egen bolk i hverdagen vår, men den er integrert i våre arbeidsmetoder og i alle våre daglige gjøremål og rutiner.

Alle våre tre avdelinger er samiskspråklige avdelinger.

Selv om alle barna kan samisk varierer det hvor godt de kan det. Vi har barn som forstår samisk, men ikke bruker det aktivt selv. Vi har barn som forstår og bruker samisk aktivt. Gruppene er til en viss grad delt etter hvor godt barna behersker samisk.

I det daglige skal alle ansatte kun snakke samisk med barna og foreldre, og vi vil kunne henvende oss på samisk til ikke-samisktalende foreldre også.

Med de barna som ikke behersker samisk så godt kan det i enkelte situasjoner være behov for å bruke norsk som hjelpespråk til barnet.

I arbeidet med å utvikle språket er dere foreldre den viktigste ressursen. Deres interesse for å bevare og utvikle språket og kulturen, er avgjørende for hvorvidt vi sammen lykkes. Barnehagen alene kan ikke gi barnet samisk språk og kultur, men med foreldrenes hjelp vil vi i fellesskap hjelpe barna til å utvikle og knytte sin egen identitet til samisk språk og kultur. Vi har engasjerte og interesserte foreldre, og vi oppfordrer dere til å fortsette med det. Det gir oss inspirasjon og motivasjon i vårt arbeid.

Årsplanen består av to deler: en generell del og progresjonsplaner fra 1-6 år.

OMSORG, LEK OG LÆRING

Leken skal ha en fremtredende plass i barns liv i barnehagen. Leken er viktig fordi den er indremotivert, den har en egenverdi i seg selv og er en sentral del av barnekulturen. Barn har den største kompetansen innen lek, og når de kommer sammen danner derfor dette grunnlaget for vennskapet og felles erfaringer. I lek med andre legges grunnlaget for læring og sosial kompetanse.

Å delta i lek, og å få venner er grunnleggende for barns trivsel og meningsskapning i barnehage, og mye læring skjer via lek.

Det er ikke alle barn som mestrer de ulike lekestrategiene. Her skal de ansatte være en støtte, og hjelpe barna med å få venner og noen å leke med, samt å lære de å håndtere de ulike lekekodene.

Vi vil at den fysiske utformingen av rommet skal være med på å skape gode lekearenaer og invitere til en viss type lek. Personalet skal delta aktivt i barnas lek. Andre metoder vi bruker for å hjelpe barna i lek, er skjerming av lek.

I barnehagen vår skal:

- Vi holde det vi lover. Vi sier ja til vi vet hvorfor vi sier nei.
- Ta oss tid til å lytte, og la barnet oppleve å bli forstått og føles verdifullt.
- Være en støtte i barnas kommunikasjon ved å knytte oss til det barnet snakker om, og videreføre det.
- Hjelp barn til å forstå andres perspektiv, og sammen finne alternative måter å reagere og agere på.
- Behandle barna likeverdig, men ikke likestilt, vi voksne har ansvaret.
- Vise omsorg for enkelt barnet ved å ta barnets perspektiv på alvor og gi trøst når barnet trenger det.

VENNSKAP, SOSIAL KOMPETANSE OG INKLUDERING

Venner

Å delta i lek, og å få venner er grunnleggende for barns trivsel og meningsskapning i barnehagen. Ved Álttá Siida barnehage jobber vi med dette ved å legge til rette for gode lekesituasjoner for barn i alle aldre, hjelpe barn å holde fokus i leken, bla gjennom å verne barnas lek. Vi jobber også med å støtte barna når konflikter oppstår og skal løses.

Det vi vil se i barnehagen er at alle barn opplever å ha minst en venn, gjerne flere venner, å leke med i barnehagen. Alle voksne skal jobbe aktivt med at hvert enkelt barn inngår i meningsfulle og inkluderende sosiale relasjoner med andre barn og mellom barn og voksne. Vi vil også se at alle barn deltar i lek ut ifra alder og utviklingsnivå.

Sosial kompetanse

Sosial kompetanse handler om å kunne kommunisere og samhandle godt med andre i ulike situasjoner. Denne kompetansen er sentral for at enkeltbarnet skal lykkes og trives, og for at det skal bli verdsatt som venn og likeverdig deltaker i samspillet med de andre barna.

Et barn som samhandler godt med andre, kan både tilpasse seg fellesskapet og være en synlig deltaker som hevder sin plass. Forskning viser at barns evne til å etablere vennskap i stor grad henger sammen med den sosiale kompetansen deres.

Sosial kompetanse består av et sett ferdigheter som naturlig inngår i en helhet i barnas samspill, for eksempel

- Selvfølelse
- Empati
- Prososial adferd
- Selvhevdelse
- Selvkontroll

I relasjon til voksne og barn i barnehagen videreutvikler barnet den sosiale kompetansen som det trenger i relasjoner til andre mennesker generelt.

Eksempler på arbeid med sosial kompetanse i barnehagen:

- Konfliktløsning
- Adekvat kommunikasjon, f.eks. å ikke si sårende ting til andre, vise egne grenser på en god måte
- Spill, vente på tur
- Rollelek, rollespill
- Barnebøker
- Lære å håndtere det å avvises av andre, og å avvise andre på en god måte. Dette er noe som hører med i en sosial sammenheng.

Inkludering

Ved Álttá Siida barnehage jobber vi aktivt med inkludering i barnegruppa, dette som et ledd i forebygging av mobbing og utfrysing av enkeltbarn. Vi jobber med dette ved å være konsekvente når barn slår uoppfordret(i konflikt og ikke i lek), utestenger andre eller sier sårende og nedlatende ting til andre. De voksne skal være der barn er og ved konflikter veilede barn til å finne andre og mer hensiktsmessige strategier. De voksne skal være gode rollemodeller og språkmodeller. Ved behov skal tiltak iverksettes umiddelbart.

SAMISK SPRÅK, KULTUR OG IDENTITET

Iešbirggalaš

Iešbirggalaš - på norsk - selvstendighet - står veldig sentralt i den samiske barneoppdragelsen.

Selvstendighet handler bl.a om at barna skal lære å klare seg selv med tanke på praktiske ting som påkledning, måltider, do osv.

Selvstendighet handler også om å lære barna til å tenke selv og til å prøve og feile.

Det å lære seg problemløsning, å være med på å løse konflikter, og mestre ulike sosiale situasjoner er også en del av selvstendighetstreningen.

Sentralt i den delen er at omgivelsene signaliserer forventninger til barna om å oppføre seg som ansvarlige personer. Vi jobber på flere måter for å oppnå dette i barnehagen.

Vi er med på å bygge opp barnas selvbilde til å inkludere/ at det har en forståelse om at «jeg kan selv». Det er viktig at voksne signaliserer og viser at de har tillitt til at barnet kan selv.

Praktisk tilrettelegging

Vi tilrettelegger avdelingene slik at barna klarer å gjøre mest mulig selv. For eksempel knagger og hyller i en slik høyde at barna kan klare å nå sine egne klær selv. Sette tallerken, kopper og bestikk slik at barna selv kan hente det. Vår jobb er å oppmuntre og motivere barna, ikke å gjøre ting for dem.

Barna får erfare helt konkret at de klarer å mestre hverdagslige ting selv, og det er med på å styrke selvtilliten til barnet.

Selvstendighet i barnehagens rom og uteområde.

Vi er opptatt av rommenes muligheter og det er et ønske for oss om å løfte de frem som en del av vår pedagogiske praksis.

Vi har som mål at rommene og de ulike aktivitetene vi har i barnehagen fremmer barna til å tenke selv og utforske ting på egen hånd. Vi vil ha rom som inspirerer til å være kreative og lærende. Utstyr og redskaper må være lett tilgjengelig slik at barna selv kan finne på ulike aktiviteter de kan gjøre, og dermed får den gode mestringsfølelsen. Vi innreder slik at barna ikke trenger å være avhengig av den voksnes hjelp for å gjøre noe.

I tillegg er det viktig for oss å synliggjøre og inspirere til tradisjonelle samiske aktiviteter.

Læring gjennom arbeid

I den tradisjonelle samiske barneoppdragelsen har arbeid vært en sentral arena for læring. Barna hørte naturlig til når de voksne jobbet. Gjennom å se de voksne arbeide, og delta i arbeidet selv, lærer barna ikke bare ferdigheter men også normer og verdier knyttet til det sosiale ved situasjonen. Dette perspektivet på læring synes vi er viktig å bruke aktivt i barnehagen. Derfor er det viktig at barna

ser oss voksne utføre praktisk arbeid som snømåking, sette opp lavvu, o.l. Barna skal også få hjelpe til med "ordentlige" gjøremål som å lage mat, måke snø, sage ved osv. På den måten opplever de veldig konkret sitt eget bidrag til fellesskapet, og det er med på å styrke barnas selvtillit og selvfølelse.

Felles samisk arena

Samisk barneoppdragelse har vært preget av at barna hadde nær kontakt og deltakelse i den voksnes verden, og familien og slektninger var viktige og sentrale aktører i oppdragelsen. Gjennom den nære kontakten og deltakelsen foregikk en indirekte oppdragelse, og verdier og væremåter ble videreført.

Slekt har stor plass for mange, og er betydningsfull for oppdragelsen- foreldrene oppdrar ikke barnet alene. Dette perspektivet på oppdragelse og overføring av tradisjonelle samiske verdier og normer vil vi ha i vår barnehage.

Gjennom dugnad og ulike arrangement for og med foreldre skaper vi arenaer der barn, ansatte og foreldre og slekt deltar, og sammen utfører aktiviteter.

Blant annet vil vi invitere foreldre og øvrig familie til foreldrekaffe eller kafe innimellom. Vi oppfordrer foreldre om å komme innom barnehagen for kaffe/te ved bringing/henting, lese avisa, eller bare for å ta en liten prat.

Ved å være innom titt og ofte i barnehagen er foreldre med på å bringe deler av "voksenverden" til barnehagen og kontakten hjem-barnehage styrkes.

Dette barnehageåret har vi disse arrangementene:

- Bli kjent treff på høsten
- Solidaritetskafe i oktober.
- Påskefrokost.
- Gaktebeaivi
- 17.mai arrangement hvis SU vedtar det.
- Sommeravslutning
- Dugnad
- Høytidelig markering av "avgangsbarna" med egen tilstelning.

Bevisste ansatte

Vi jobber mye med å bevisstgjøre de voksne i barnehagen om vår egen rolle i arbeidet med samisk språk og kultur. De ansatte er bevisst måten de bruker og formidler språket, kulturen og sentrale verdier på.

Vi må også bevisstgjøre barna om likheter og ulikheter i språket og kulturene, og at både barna og vi snakker/kan snakke to språk.

Vi må være bevisst hva slags ting vi omgir oss med. Bilder, farger, symboler, leker, redskaper o.l. formidler også kultur.

Aktiviteter i løpet av året knyttet til samisk språk og kultur

Naturen og bruk av naturens ressurser har vært og er fortsatt sentralt i samisk kultur. Årstidene bestemmer hvilke ressurser som kan brukes og hvordan de kan brukes. Dette er noe som vi vil videreføre gjennom arbeidet i barnehagen. Det innebærer at valg av aktiviteter styres og tilpasses barnehagens liv, og av hva som er naturlige arbeidsoppgaver til de ulike årstidene. De tradisjonelle arbeidsoppgavene vi har i løpet av året er veldig viktig når språket skal utvikles og begreper skal læres. Barn lærer lettest når de kan knytte begreper til noe konkret.

Lavvoen setter vi opp for å ha ett sted å varme oss og kunne spise i. Det vil være en del arbeidsoppgaver knyttet til lavvoen som å hente nytt ris til lavvoen, dra i vedskogen, koste den fri for sne (vedlikehold), sage ved som skal brukes i lavvoen m.m.

VERDDEVUOHTA/ VERDDE = en venneordning, en bekjent som man gjensidig bytter tjenester med

Besøk på Molund gård

Vi besøker Molund gård opptil flere ganger i løpet av barnehageåret, for å få med hva som skjer på en gård til ulike årstider. Vi ønsker at barna skal få kjennskap med gården som arbeidsplass, få erfaringer med og kunnskap om dyr og vekster og deres betydning for matproduksjon. Barna skal få oppleve "flukten" fra hverdagen, få god tid til seg selv og oppleve gleden ved å gi omsorg til dyra. På Molund gård har de sauer, hunder, kaniner og høns, samt potet og grønnsaksdyrking.

Vi skal få være med på stell av dyrene, lamming, grønnsaksdyrking, klipp av sau m.m.

Gjennom Molund gård og eier Kjetil Holten har vi fått **verdde** til barnehagen.

FORELDRESAMARBEID

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. (Barnehageloven § 1 Formål, 1. ledd). For å få til dette, gjennomfører vi årlig to foreldremøter- disse vil være i september og mars/april. Vi tilbyr foreldresamtaler 2 ganger i året, en på høsten og en på våren. Alle foreldre skal ha minst en foreldresamtale i året. I tillegg til den daglige kontakten hvor vi har aller størs mulighet til å samarbeide til det beste for barnet.

Vi ønsker også å legge til rette for at dere foreldre skal kunne bli kjent med hverandre og med oss i barnehagen. Godt samhold blant voksne bidrar til at samhold barn imellom får gode vekstvilkår. Derfor vil vi i løpet av året invitere dere til barnehagen for sosial samvær. Vi håper flest mulig kan delta på disse.

Samarbeidsutvalget

For å sikre samarbeidet med barnas hjem, skal hver barnehagen ha et foreldreråd og et samarbeidsutvalg. (Barnehageloven § 4.) Det er et rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ, for samarbeidet hjem- barnehage. Her sitter det en foreldrerepresentant fra hver avdeling, samt en ansatte representant, og målet er å fremme foreldrenes fellesinteresser og bidra til at samarbeidet mellom barnehagen og foreldregruppen skaper et godt barnehagemiljø.

Tidlig Innsats

Alta kommune har iverksatt et systemarbeid de kaller Tidlig Innsats. Tidlig innsats handler om å forebygge at barn utvikler vansker ved å gi barn som trenger det, hjelp på et så tidlig tidspunkt som mulig. Foreldre får informasjon om dette arbeidet på foreldremøtet.

Systemarbeidet er blitt gjennomført ved at personer fra fysioterapi, PP-tjenesten, Barnevernet og helsesøstertjenesten har bistått barnehagen, i å vurdere behov for ekstra innsats og tilpasning for barn og barnegrupper.

Vi er på "sjøldrifft". Det vil si at vi skal screene barna/systemet selv i forkant, for så å drøfte med TI-styrkens tverrfaglige team. Ved behov for tiltak, iverksettes de umiddelbart av barnehagens egne ressurser. Blir ditt/deres barn drøftet vil du/dere bli informert om det. Foreldre har anledning til å reservere barnet sitt fra å bli drøftet.

VURDERING AV ARBEIDET I BARNEHAGEN

For å kunne utvikle vår barnehage til å bli ett sted der barn og voksne trives og utvikles, er det viktig å jevnlig vurdere arbeidet som gjøres i barnehagen.

Vi har ulike vurderingsmåter:

- I Álttá Siida er samspill mellom barna, trivsel og utvikling hos enkeltbarn, barnegruppas utvikling, personalets handlinger og holdninger i forhold til barna og til hverandre gjenstand for jevnlig evaluering.
- Personalet vurderer jevnlig på avdelingsmøter, personalmøter og planleggingsdager, men også i det daglige.
- Vi bruker TRAS-skjema (Tidlig Registrering av Språkutvikling) og "Alle med" (Observering av språklige, sosiale, motoriske, hverdagslige og lekeferdigheter), samt generell observasjon som grunnlag for å si noe om hvordan barnet trives og utvikler seg.
- Arbeidet med Tidlig Innsats er en del av vurderingsarbeidet.
- I tillegg er tilbakemeldingene som vi får fra dere foreldre viktig informasjon i forhold til å kunne forbedre vårt arbeid.
- Barna evaluerer jevnlig det de deltar på, sammen med de voksne. Samtalene med barna og det barna ellers uttrykker verbalt og ikke verbalt er viktige kilder for oss når det gjelder vurdering. Vi voksne skal fange dette opp gjennom det barnet uttrykker til daglig og bruke det som en del av vurderingsgrunnlaget for veien videre.

PEDAGOGISK DOKUMENTASJON

Dokumentasjon er for å synliggjøre kunnskapsprosessen, og det pedagogiske arbeidet vi gjør i barnehagen. Ved å observere, ta bilder, filme, og ha barnemøter kan vi få innsikt i barnas tanker, interesser, kunnskap og læringsstrategier. Dette er utgangspunkt i vårt videre arbeid, slik at vi stadig fornyer og forbedrer oss. Vi ansatte reflekterer og evaluerer hver for oss, og sammen i små og store grupper, dette for å utvikle vårt pedagogiske arbeid.

Gjennom å reflektere sammen med barna kan vi også hjelpe barna til å få innsikt i egne og andres læringsprosesser, noe som igjen kan øke forståelse for andre og seg selv som person.

Vår dokumentasjon til foreldrene består blant annet av årsplan, periodeplaner/månedsbrev, dokumentasjonsvegg der vi henger vi opp oppslag fra ulike prosjekter, temaarbeid og fagområder.

OVERGANG BARNEHAGE SKOLE:

Skolegruppen har samlinger ca 1 dag i uka hvor de gjør forskjellige ting som relaterer til månedens fokusområde, det være seg tur, matlaging, lek med former, lyder, farger osv.

Skolegruppa følger skoleruta og har samlinger etter den.

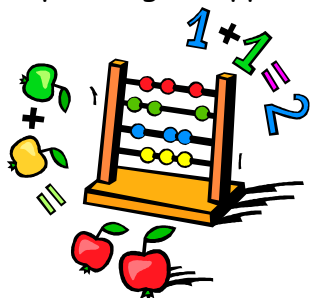
I førskolegruppa vil vi legge til rette for at barna gjennom lekbetont læring skal få et språklig og matematisk grunnlag til å møte skolen. Det er ikke et mål at barna skal lære å lese og regne i barnehagen, men gjennom arbeid med bokstaver, tall, former, regning o.l, vil barna være bedre forberedt på overgangen til skolen.

Så snart foreldrene har avgjort hvor barnet skal begynne på skole, må de fortelle det til barnet sitt. Vi fortsetter da prosessen med å forberede barnet og snakker om hvilken skole det skal begynne på.

Barnehagene og skolene i Alta kommune har utarbeidet rutiner for barnas overgang fra barnehage til skole. Som en del av de rutinene, fyller vi ut overgangsskjemaet. Overgangsskjemaet har opplysninger om barnets sterke sider og evt ting barnet trenger mer oppfølging på.

Skjemaet sammen med TRAS-skjemaet sendes skolen der barnet skal begynne, dersom foreldre gir sitt samtykke til det.

Førskolegruppa avsluttes med en høytidelig seremoni hvor foreldre er invitert. Her får de overvære overrekkelsen av barnets perm og en oppmerksomhet fra barnehagen.

SUOIDNEMÁNNU/ JULI
Sommerbarnehage og sommerstengt

GEASSEMÁNNU/JUNI: Avslutning for skolebegynnerene
Fremvisning av filmet teater/rollespill

MIESSEMÁNNU/ MAI: Rektor inviterer barna til førskoledag. Ansvarlig lærer avklares. Overgangsmøter mellom bhg og skole angående enkeltbarn, gjennomgang av overgangsskjema, TRAS, og andre aktuelle opplysninger. Rektor/styrer ansv for arrangering av møtene
Matematikk: Fokus på subtraksjon opp til 10, bruk spill og enkle regnefortellinger
Språk: Teater/rollespill

CUONOMÁNNU/ APRIL: Allmennpedagogisk styrkingsressurs tildeles barnehagene. **OVERNATTINGSTUR**
Matematikk: Fokus på addisjon opp til 10, bruk spill og enkle regnefortellinger
Språk: Gjenfortelling, rollespill

NJUKČAMÁNNU/ MARS: Overgangsskjemaene sendes til barnas skoler, TRAS-kartlegging sendes skolene
Matematikk: Fokus på mengde og størrelse
Språk: Fokus på bokstaver, norske/samiske

GUOVVAMÁNNU/ FEBRUAR: Utarbeide overgangsskjema bhg-skole, godkjennes av foreldre samt fullmakt til å gi info til skolene om barnet. Avklaring av barnehageplass
Matematikk: Fokus på speilsymmetri gjennom tegning og maling
Språk: Fokus på eventyr og dets oppbygging, gjenfortelle

OĐDAJAGIMÁNNU/JANUAR: Avdelingsbeskrivelse, søknad om generell styrking av bemanning, Søknad om spes.ped hjelp sendes PPT med IOP, TRAS, rapport m.m. Innskriving av 1. kl i uke 4
Matematikk: Fokus på former
Språk: Fokus på preposisjoner

BORGEMÁNNU/AUGUST: Nytt barnehageår, tilvenning, bli kjent med hverandre. Start samtaler med nye foresatte. Planleggingsmøte for ansvarlige i skolegruppa. Lage detaljert plan over innhold.
Matematikk: Fokus på tall, telling og tallrekker gjennom lekbetonte aktiviteter.
Språk: Øve blyantgrep og preposisjoner

ČAKCAMÁNNU/SEPTEMBER: Skolegruppa på reinslakting
Matematikk: fortsatt fokus på tall, telling og tallrekker
Språk: Fokus på blyantgrep og preposisjoner

GOLGGOTMÁNNU/OKTOBER:
Matematikk: Fokus på dager i uka og måneder
Språk: Fokus på bokstaver og lyder gjennom rim og regler

SKÁBMAMÁNNU/NOVEMBER: Foreldresamtaler, avklare hvilkenskole barnet skal begynne på, avklare fokusmål for barnet i forhold til skolestart. PPT innkaller til ansvarsgruppemøter for barn med spesielle behov. **GARNFISKE UNDER ISEN**
Matematikk: Fokus på klokka, timer, minutt, sekund
Språk: Fokus på leseretning og skrift, skrive navnet sitt

JUOVLAMÁNNU/ DESEMBER: Daglig leder sende mail med en kort beskrivelse til mottakerskole om hvilke barn som skal begynne der (ant, kjønn, utfordringer m.m) Sjekk TRAS-skjemaene!!
LUCIA
Matematikk: Fokus på former
Språk: Fokus på gåter og vitser, rim og regler

PROGRESJONSPLANER

FÁGÁSUORGI LOHKU, SADJI JA HÁPMI FAGOMRÅDE ANTALL, ROM OG FORM

ALDERSGRUPPE 1-2 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Tilegner seg gode og anvendbare matematiske begreper. • Opplever glede over å utforske og leke med tall og former. • Erfarer ulike typer størrelser, former og mål gjennom å sortere og sammenligne. • Erfarer plassering og orientering og på den måten utvikler sine evner til lokalisering. • At de matematiske begrepene er forskjellig på de ulike språkene, men betyr likevel det samme. 	<ul style="list-style-type: none"> • være lyttende og oppmerksomme i forhold til den matematikken barnet uttrykker gjennom lek, samtaler og hverdagsaktiviteter. • Støtte barnets matematiske utvikling med utgangspunkt i barnets interesser og uttrykksformer. • Være bevisst egen begrepsbruk om matematiske fenomener. • styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og lyst til å utforske matematiske sammenhenger. • Bekrefte barns bruk av matematiske begreper, og bevisstgjøre at disse finnes på flere språk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Begrepsutvikling (plasseringsord, størrelsesord, tallord o.l.). • Lek med geometriske grunnformer (kule, klosse, kube, kjegle). F.eks duplo, tre-klosser. • Puttebokser, puslespill, nabbing, tellebøker. • Klassifisering (leker, barn og voksne, små ting, store ting osv.). Eks, kan du legge alle ballene oppi her, og alle bilene oppi der? • Skape rom (Hyttebygging, snøhule, pappesker, bokser, rør) • Direkte sammenligning - Hvem og hva er størst? • Telling: tullelek med tallramsen, tallsanger, tallregler, øvetelling, begynn med tall opp til tre, utvid til 5.

FÁGÁSUORGI LOHKU, SADJI JA HÁPMI FAGOMRÅDE ANTALL, ROM OG FORM

ALDERSGRUPPE 3-4 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Opplever glede over å utforske og leke med tall og former. • Tilegner seg gode og anvendbare matematiske begreper. • Erfarer, utforsker og leker med form og mønster. • Erfarer ulike typer størrelser, former og mål gjennom å sortere og sammenligne. • Erfarer plassering og orientering og på den måten utvikler sine evner til lokalisering. • At de matematiske begrepene er forskjellig på de ulike språkene, men betyr likevel det samme. 	<ul style="list-style-type: none"> • Være lyttende, oppmerksomme og oppmuntrende til den matematikken barnet uttrykker gjennom lek, samtaler og hverdagsaktiviteter • Støtte barnets matematiske utvikling med utgangspunkt i barnets interesser og uttrykksformer. • Være bevisst egen begrepsbruk om matematiske fenomener. • Styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og lyst til å utforske matematiske sammenhenger. • Resonnere og undre seg sammen med barna om likheter, ulikheter, størrelser og antall og stimulere barnas evne til å bruke språket som redskap for logisk tenkning. • Sørge for at barna har tilgang til og tar i bruk ulike typer samiske spill, teknologi, tellemateriell, klosser, leker og formingsmaterieill og tilby materieill som gir barna erfaringer med klassifisering, ordning, sortering og sammenligning. • Gi barna impulser og erfaringer med design ved å utforske, oppdage og skape ulike former og mønstre. • Legge til rette for at barna i lek og hverdagsaktiviteter får erfaringer med ulike typer mål, målenheter og måleredskaper og stimulere barna til å fundere rundt avstander, vekt, volum og tid. • Bekrefte barns bruk av matematiske begreper, og bevisstgjøre at disse finnes på flere språk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bli kjent med ulike former. • Bygge med ulike klosser/konstruksjonsmaterialer. • Peketelle, tallramsen 1-10 og antallskonservering • Terninglek • Sortere og klassifisere. • Begrepsdanning: størrelsesord, plasseringsord og tallord på samisk • Puslespill, spille spill • Leke leker som inneholder plassering og romforståelse. • Få interesse for matematikk i hverdagslivet, dekke bord, hvor mange er vi her i dag osv. • Enkle problemløsningsoppgaver. • Samiske eventyr og fortellinger • Dele likt • Finne mønster, lage mønster • Finne og lage samiske mønster • Lek med vann, sand, og lignende i bokser av ulik størrelse. • Terningspill

FÁGÁSUORGI LOHKU, SADJI JA HÁPMI FAGOMRÅDE ANTALL, ROM OG FORM

ALDERSGRUPPE 5-6 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Opplever glede over å utforske og leke med tall og former. • Tilegner seg og kan bruke enkle matematiske begreper både på samisk og norsk. • Erfarer, utforsker og leker med form og mønster. • Kan klassifisere ulike typer størrelser, former og mål gjennom å sortere og sammenligne. • Erfarer plassering og orientering og på den måten utvikler sine evner til lokalisering. • At de matematiske begrepene er forskjellig på de ulike språkene, men betyr likevel det samme. 	<ul style="list-style-type: none"> • Være lyttende og oppmerksomme til den matematikken barnet uttrykker gjennom lek, samtaler og hverdagsaktiviteter. • Støtte barnets matematiske utvikling med utgangspunkt i barnets interesser og uttrykksformer. • Være bevisst egen begrepsbruk om matematiske fenomener. • Styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og lyst til å utforske matematiske sammenhenger. • Resonnere og undre seg sammen med barna om likheter, ulikheter, størrelser og antall og stimulere barnas evne til å bruke språket som redskap for logisk tenkning. • Sørgje for at barna har tilgang til og tar i bruk ulike typer spill, teknologi, tellemateriell, klosser, leker og formingsmateriell og tilby materiell som gir barna erfaringer med klassifisering, ordning, sortering og sammenligning. • Gi barna impulser og erfaringer med design ved å utforske, oppdage og skape ulike former og mønstre. • Legge til rette for at barna i lek og hverdagsaktiviteter får erfaringer med ulike typer mål, målenheter og måleredskaper og stimulere barna til å fundere rundt avstander, vekt, volum og tid. • Bekrefte barns bruk av matematiske begreper, og bevisstgjøre at disse finnes på flere språk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Øve på tallrekken, antallskonservering. • Aktiviteter med ukedagene, månedene og de forskjellige årstidene. • Kopiere, lage og speile mønster. • Kopiere, lage og speile samiske mønster. • Bli kjent med to og tredimensjonale former. • Leker med begreper som størst - minst, yngst - eldst osv. • Leker med plasseringsbegrepet • Kategorisere, systematisere og klassifisere • Lek med ustandardiserte måleenheter. • Undersøke temperaturen/værstasjon • Orienter seg i enkle kart, eks skattejakt. • Spille spill • Dekke bord • Leke butikk • Tegneoppgaver • Problemløsningsoppgaver • Kjenne dagsrytmen (tidsbegrepet) • Aktiviteter med klokke, timer, minutter og sekunder. • Rebuser • Terningspill

FÁGÁSUORGI ETIHKKA, RELIGIUVDNA JA FILOSOFIIJA FAGOMRÅDE ETIKK, RELIGION OG FILOSOFI

ALDERSGRUPPE 1-2 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Tilegner seg samfunnets grunnleggende normer og verdier. • Får innsikt i kristne grunnverdier og deres plass i kulturen. • Får kjennskap til kristne høytider og tradisjoner. • Får kjennskap til tradisjoner knyttet til høytider i religioner og livssyn som er representert i barnegruppen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Være seg sitt yrkesetiske ansvar for praktisering av barnehagens verdigrunnlag bevisst. • Møte barnas tro, spørsmål og undring med alvor og respekt • hjelpe barn i konfliktsituasjoner til å finne konstruktive løsninger • Å være seg bevisst den betydning personalet har som forbilder og opptre slik at barna kan få støtte i egen identitet og respekt for hverandre • La den kristne kulturarven komme til uttrykk blant annet gjennom høytidsmarkeringer 	<ul style="list-style-type: none"> • Empati, det å være god mot andre • Begrepene lei seg, glad, og sint. • Oppleve seg sett, hørt og forstått. • "Min og din" «Deres og våres» • Synge bordvers. • Markere høytider • Turtaking • Finne glede i samvær og samspill med andre barn. • Folkeskikk

FÁGÁSUORGI ETIHKKA, RELIGIUVDNA JA FILOSOFIIJA/ FAGOMRÅDE ETIKK, RELIGION OG FILOSOFI

ALDERSGRUPPE 3-4 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Erfarer at grunnleggende spørsmål er vesentlige, ved at det gis anledning og ro til undring og tenkning, samtaler og fortellinger. • Tilegner seg samfunnets grunnleggende normer og verdier. • Utvikler toleranse og interesse for hverandre og respekt for hverandres bakgrunn, uansett kulturell og religiøs eller livssynsmessig tilhørighet. • Får innsikt i kristne grunnverdier og deres plass i kulturen. 	<p>Være seg sitt yrkesetiske ansvar for praktisering av barnehagens verdigrunnlag bevisst.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Møte barnas tro, spørsmål og undring med alvor og respekt • Skape rom for opplevelser, undring, ettertanke og gode samtaler • Skape interesse for og bidra til forståelse og toleranse for forskjellige kulturer og ulike måter å leve på • Hjelp barn i konfliktsituasjoner til å finne konstruktive løsninger • Være seg bevisst den betydning personalet har som forbilder og opptre slik at barna kan få støtte i egen identitet og respekt for hverandre • La den kristne kulturarven komme til uttrykk blant annet gjennom høytidsmarkeringer • Markere andre religiøse, livssynsmessige og kulturelle tradisjoner som er representert i barnehagen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kjenne igjen følelser. • Undre seg over følelser-uttrykk. • Forhandle, dele og forholde seg til konfliktløsning. • Oppleve medinnflytelse i barnehagen. • Respektere andre. • Se egne og andres følelser og behov, hjelpe hverandre • Konfliktløsning • Rom for å stille spørsmål, resonnere og å undre seg. • Rom for samspill. • Si positive ting til hverandre. • Markering av høytider og tradisjoner

FÁGÁSUORGI ETIHKKA, RELIGIUVDNA JA FILOSOFIIJA/ FAGOMRÅDE ETIKK, RELIGION OG FILOSOFI

ALDERSGRUPPE 5-6 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Erfarer at grunnleggende spørsmål er vesentlige, ved at det gis anledning og ro til undring og tenkning, samtaler og fortellinger. • Tilegner seg samfunnets grunnleggende normer og verdier. • Utvikler toleranse og interesse for hverandre og respekt for hverandres bakgrunn, uansett kulturell og religiøs eller livssynsmessig tilhørighet. • Får innsikt i kristne grunnverdier og deres plass i kulturen. • Får kjennskap til kristne høytider og tradisjoner. • Får kjennskap til tradisjoner knyttet til høytider i religioner og livssyn som er representert i barnegruppen. • Blir kjent med religion, etikk og filosofi som del av kultur og samfunn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Være seg sitt yrkesetiske ansvar for praktisering av barnehagens verdigrunnlag bevisst. • Møte barnas tro, spørsmål og undring med alvor og respekt • Skape rom for opplevelser, undring, ettertanke og gode samtaler • Skape interesse for og bidra til forståelse og toleranse for forskjellige kulturer og ulike måter å leve på • hjelpe barn i konfliktsituasjoner til å finne konstruktive løsninger • Være seg bevisst den betydning personalet har som forbilder og opptre slik at barna kan få støtte i egen identitet og respekt for hverandre • La den kristne kulturarven komme til uttrykk blant annet gjennom høytidsmarkeringer • Markere andre religiøse, livssynsmessige og kulturelle tradisjoner som er representert i barnehagen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aktiviteter hvor barna kan uttrykke tanker/spørsmål og være nysgjerrig på livet. • Høytider og tradisjoner representert i barnegruppa. • Samtaler om etiske leveregler, respekt og toleranse. • Respektere og akseptere mangfold. • Ha klare forventninger om å bli sett, hørt og forstått av omgivelsene. • Begynnende forståelse for den enkeltes rettigheter og likeverd. • Kjenne til at mennesker er forskjellige, har forskjellige forutsetninger og vise respekt for det. • Markere høytider og tradisjoner. • Si positive ting til hverandre. • Hevde seg selv og sine egne behov.

FÁGÁSUORGI GULAHALLAN, GIELLA JA TEAKSTA/ FAGOMRÅDE KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST

ALDERSGRUPPE 1-2 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • lytter, observerer og gir respons i gjensidig samhandling med barn og voksne • videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd • blir kjent med bøker, sanger, bilder, media m.m. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skape et miljø hvor barn og voksne daglig opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale, og være seg bevisst hvilke etiske, estetiske og kulturelle verdier som formidles. • Være seg bevisst sin forbildefunksjon for hvordan en lytter, gir konstruktiv respons og bruker kroppsspråk, talespråk og tekst • Fremme tillit mellom barn, og mellom barn og voksne, slik at barn føler glede ved å kommunisere og trygghet til å benytte ulike språk- og tekstformer i hverdagen. • Tilrettelegge for meningsfulle opplevelser, og skape tid og rom for bruk av nonverbalt og verbalt språk i hverdagsaktiviteter, lek og i mer tilrettelagte situasjoner 	<ul style="list-style-type: none"> • Variert sang repertoar, ut fra kultur, navn og ting barna er kjent med. • Benevne alle kroppsdelene under påkledning, stellesituasjon • Bruke korrigerende gjentakelser • Benevne gjenstander barnet ser på. • Billedbøker • "Meg selv og min familie" • Følelser • De voksne dramatiserer sanger og små fortellinger • Møte navnet sitt på hyller, kopper • Rim og regler • TRAS - fra 2 år • Alle med • Lese eventyr, med og uten konkreter • Tegn til tale, med bokstaver • Snakke om barnas egne bokstaver

FÁGÁSUORGI GULAHALLAN, GIELLA JA TEAKSTA/ FAGOMRÅDE KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST

ALDERSGRUPPE 3-4 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • bruker sitt språk for å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og å skape positive relasjoner i lek og annet samvær • lytter til lyder og rytme i språket og blir fortrolige med symboler som tallsiffer og bokstaver • får et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler, og som inspirasjon til fabulering og nyskaping 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppmuntre barn til å være språklig aktive og samtidig hjelpe dem til å få erfaringer som bygger opp deres begrepsforståelse og ordforråd. • Vise forståelse for betydningen av barns morsmål. • Skape et miljø hvor barn og voksne daglig opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtaler. • Være seg bevisst sin forbildefunksjon for hvordan en lytter, gir konstruktiv respons og bruker kroppsspråk, talespråk og tekst • Fremme tillit mellom barn, og mellom barn og voksne, slik at barn føler glede ved å kommunisere og trygghet til å benytte ulike språk- og tekstformer i hverdagen. • Tilrettelegge for meningsfulle opplevelser, og skape tid og rom for bruk av nonverbalt og verbalt språk i hverdagsaktiviteter, lek og i mer tilrettelagte situasjoner • støtte barn som har ulike former for kommunikasjonsvansker, som er lite språklig aktive eller har sen språkutvikling 	<ul style="list-style-type: none"> • Lese bøker med litt tekst • Bruke ellinger, rim og regler • Dramatisere sanger og eventyr • Dramatiseringer og rollelek • Skrive ned det barna sier. • Synliggjøring av det samiske skriftspråket. • Lage eventyr og bok • Kjenne igjen sin første bokstav • Kjenne igjen sitt eget og andre barns navn • Ordlegge handlinger • Oppfordre barna til å fortelle om ting i samlingsstund • Bruke bevegelsessanger • Bruke sangkort • Øve på turtaking • Bruke tellebøker/pekebøker • Eventyrstund i barnehagen • Eventyrstund på biblioteket • Tegne kort • Tegne litt mer avansert hodefoting

FÁGÁSUORGI GULAHALLAN, GIELLA JA TEAKSTA FAGOMRÅDE KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST

ALDERSGRUPPE 5-6 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • lytter, observerer og gir respons i gjensidig samhandling med barn og voksne • videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd, og blir bevisst at begreper betyr det samme på begge språk. • får et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler, og som inspirasjon til fabulering og nyskaping • lytter til lyder og rytme i språket og blir fortrolige med symboler som tallsiffer og bokstaver • blir kjent med bøker, sanger, bilder, media m.m. • bruker sitt språk for å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og å skape positive relasjoner i lek og annet samvær 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppmuntre til å være språklig aktive og samtidig hjelpe dem til å få erfaringer som bygger opp deres begrepsforståelse og ordforråd i samisk. • vise forståelse for betydningen av barns morsmål • støtte barn som har ulike former for kommunikasjonsvansker, som er lite språklig aktive eller har sen språkutvikling • skape et miljø hvor barn og voksne daglig opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale, og være seg bevisst hvilke etiske, estetiske og kulturelle verdier som formidles. • være seg bevisst sin forbildefunksjon for hvordan en lytter, gir konstruktiv respons og bruker kroppsspråk, talespråk og tekst • fremme tillit mellom barn, og mellom barn og voksne, slik at barn føler glede ved å kommunisere og trygghet til å benytte ulike språk- og tekstformer i hverdagen • tilrettelegge for meningsfulle opplevelser, og skape tid og rom for bruk av nonverbalt og verbalt språk i hverdagsaktiviteter, lek og i mer tilrettelagte situasjoner • la barn møte symboler som bokstaver og siffer i daglige sammenhenger, og støtte barns initiativ når det gjelder å telle, sortere, lese, lekeskrive 	<ul style="list-style-type: none"> • Vitser og gåter • Reflektere over ting vi har opplevd under f. eks turer og andre opplegg - skrive ned det barna sier • Øve på å skrive navnet sitt • Øve på blyantgrepet • Lage historier, fortellinger • Rime på egen hånd • Lage eventyr og bok • Tegne ting de har opplevd • Høre på lydbok/cd'er • Bruke data • Øve på bokstavlydene • Øve på de samiske bokstavlydene • Øve på preposisjoner • Øve på grunnleggende begreper; som form, farge, størrelse, antall • Øve på setningsoppbygging (riktig tid) og leseretning • Språkposer • Samiske sagn og eventyr • Gjenfortelle historier/eventyr/opplevelser • Lage og leke butikk • Skrive oppslag • Skrive kort og poste de

	eller til å diktere tekst <ul style="list-style-type: none"> • skape et miljø hvor barn og voksne daglig opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale, og være seg bevisst hvilke etiske, estetiske og kulturelle verdier som formidles. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dramatisere eventyr • Rollelek og rollespill
--	--	---

FÁGÁSUORGI RUMAŠ, LIHKADEAPME JA DEARVVAŠVUOHTA FAGOMRÅDE KROPP, BEVEGELSE OG HELSE

ALDERSGRUPPE 1-2 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Får en positiv selvoppfatning gjennom kroppslig mestring. • Skaffe seg gode erfaringer med varierte og allsidige bevegelser og utfordringer. • Får gode erfaringer med uteliv til ulike årstider. • Får kunnskap om menneskekroppen og forståelse for betydningen av gode vaner og sunt kosthold. 	<ul style="list-style-type: none"> • Organisere hverdagen slik at det finnes en gjennomtenkt veksling mellom perioder med ro, aktivitet og måltider. • Sørge for god planlegging og fleksibel tilrettelegging og utnyttelse av det fysiske miljøet, og vurdere hvordan nærmiljøet kan supplere barnehagens arealer til ulike årstider. • Tilrettelegge for og inspirere til trygg og utfordrende kroppslig lek og aktivitet for alle barn. • Følge opp barns lekeinitiativ og tilby lek der barna er fysisk aktive og opplever glede gjennom mestring og fellesskap. • Ta vare på barns helse og sikkerhet og kunne utføre førstehjelp 	<ul style="list-style-type: none"> • Gi barna erfaringer med å bevege seg i forskjellig terreng (skog, bakker, asfalt, grus, snø osv.) • Hinderløyper inne og ute (som inneholder grunnbevegelsene; åling, kryping osv.) • Aking/siling • Bevegelsessanger • Hopp fra små høyder på madrass. • Bevegelse til musikk. • Ved påkledning og stell, snakke om kroppen og kroppsdelenes navn. • Måltidene - foregå i en positiv og rolig atmosfære. • Håndvask før måltid og etter toalettbesøk. • Sykle ute • Gå på ski • Disse «Sugadit»

FÁGÁSUORGI RUMAŠ, LIHKADEAPME JA DEARVVAŠVUOHTA/ FAGOMRÅDE KROPP, BEVEGELSE OG HELSE

ALDERSGRUPPE 3-4 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Få en positiv selvoppfatning gjennom kroppslig mestring. • Skaffe seg gode erfaringer med varierte og allsidige bevegelser og utfordringer. • Videreutvikle sin kroppsbeherskelse, grovmotorikk og finmotorikk, rytme og motoriske følsomhet. • Få gode erfaringer med friluftsliv og uteliv til ulike årstider. • Utvikle glede ved å bruke naturen til utforskning og kroppslige utfordringer og får en forståelse av hvordan en bruker og samtidig tar vare på miljøet og naturen. • Utvikle forståelse og respekt for egen og andres kropp og for at alle er forskjellige 	<ul style="list-style-type: none"> • Organisere hverdagen slik at det finnes en gjennomtenkt veksling mellom perioder med ro, aktivitet og måltider, og bidra til at barna kan tilegne seg gode vaner, holdninger og kunnskaper når det gjelder kost, hygiene, aktivitet og hvile. • Sørge for god planlegging og fleksibel tilrettelegging og utnyttelse av det fysiske miljøet, og vurdere hvordan nærmiljøet kan supplere barnehagens arealer til ulike årstider. • Sørge for at kropps- og bevegelseskulturen i barnehagen gjenspeiler mangfoldet av barnas kulturelle forankring, og ta hensyn til kulturforskjeller når det gjelder forholdet til kropp. • Forstå og gi oppmuntrende bekreftelse på barns sansemotoriske og kroppslige lek og inspirere alle barn til å søke fysiske utfordringer og prøve ut sine kroppslige muligheter. • Følge opp barns lekeinitiativ og tilby lek og spill der barna er fysisk aktive og opplever glede gjennom mestring og fellesskap. • Ta vare på barns helse og sikkerhet og kunne utføre førstehjelp. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hinderløyper ute og inne. • Turer i nærmiljøet. • Noen toppturer i miljøka • Ski/aking. • Gå evt gå på ski til de nærmeste postene i Byløyperennet • Bevegelse til musikk. • Ballspill/ aktiviteter • Bevege seg i ulendt terreng. • Hygiene før, under og etter måltid, og etter dogåing. • Baking og matlaging • Ernæring • «Ja-mat, Nei-mat og Litt-mat» • Bøker om kroppen. • Puslespill (kroppen) • Gymsal aktiviteter • Sykling • Disse/sugadit

FÁGÁSUORGI RUMAŠ, LIHKADEAPME JA DEARVVAŠVUOHTA FAGOMRÅDE KROPP, BEVEGELSE OG HELSE

ALDERSGRUPPE 5-6 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Få en positiv selvoppfatning gjennom kroppslig mestring. • Skaffe seg gode erfaringer med varierte og allsidige bevegelser og utfordringer. • Videreutvikle sin kroppsbeherskelse, grovmotorikk og finmotorikk, rytme og motoriske følsomhet. • Få gode erfaringer med friluftsliv og uteliv til ulike årstider. • Utvikle glede ved å bruke naturen til utforskning og kroppslige utfordringer og får en forståelse av hvordan en bruker og samtidig tar vare på miljøet og naturen. • Utvikle forståelse og respekt for egen og andres kropp og for at alle er forskjellige. • Få kunnskap om menneskekroppen og forståelse for betydningen av gode vaner og sunt kosthold. 	<ul style="list-style-type: none"> • Organisere hverdagen slik at det finnes en gjennomtenkt veksling mellom perioder med ro, aktivitet og måltider, og bidra til at barna kan tilegne seg gode vaner, holdninger og kunnskaper når det gjelder kost, hygiene, aktivitet og hvile. • Sørge for god planlegging og fleksibel tilrettelegging og utnyttelse av det fysiske miljøet, og vurdere hvordan nærmiljøet kan supplere barnehagens arealer til ulike årstider. • Sørge for at kropps- og bevegelseskulturen i barnehagen gjenspeiler mangfoldet i barnas kulturelle forankring og ta hensyn til kulturforskjeller når det gjelder forholdet til kropp. • Tilrettelegge for og inspirere til trygg og utfordrende kroppslig lek og aktivitet for alle, uansett kjønn og kroppslige, psykiske og sosiale forutsetninger. • Forstå og gi oppmuntrende bekreftelse på barns sansemotoriske og kroppslige lek og inspirere alle barn til å søke fysiske utfordringer og prøve ut sine kroppslige muligheter. • Følge opp barns lekeinitiativ og tilby lek og aktivitet der det også brytes med tradisjonelle 	<ul style="list-style-type: none"> • Hinderløyper ute og inne • 3-toppers turer • Byløyperennet • Turer i nærmiljøet og lengre turer. • Dans. • Ballspill. • Brytelek. • Balansering • Sang/regel leker om kropp/bevegelse • Kunnskap om sunn mat og ernæring. • Hygiene før, under og etter måltid og ved matlaging • Bøker og puslespill om kroppen. • Studere anatomi • Fordøyelsessystemet • Gymsal aktiviteter • Samtaler vedrørende respekt og forståelse for egen og andres kropp

	<p>kjønnsrollemønstre slik at jenter og gutter på en likeverdig måte kan delta i alle aktivitetsformer.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ta vare på barns helse og sikkerhet og kunne utføre førstehjelp. 	
--	--	--

FÁGÁSUORGI LUONDU, BIRAS JA TEKNIHKKA FAGOMRÅDE NATUR, MILJØ OG TEKNIKK

ALDERSGRUPPE 1-2 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Oppleve naturen og undring over naturens mangfoldighet. • Oppleve glede ved å ferdes i naturen. • Få en begynnende innsikt i naturen og samspillet der • Få en begynnende positiv holdning til naturen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ta utgangspunkt i barns nysgjerrighet, interesser og forutsetning og stimulere dem til og oppleve ved alle sanser. • Iaktta og undre seg sammen med dem, over fenomener i naturen. • Inkludere friluftaktiviteter og utelek i barnehagens hverdagsliv. • Vise barna en ydmyk holdning i forhold til naturen. Vi som mennesker er likeverdig med naturen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Turer i nærmiljøet, på barnas premisser. • Leke med ulike materialer; sand, vann, jord, snø og is. • Tilpasset mørketids/solmarkering og andre endringer i naturen • Samle naturmaterialer på barnets premisser • "Hjelpe" de andre avdelingene med bearbeiding av innhøstet materialer. • Dudjot/Samisk handarbeid med og av innhøstet materialer. • Forske og undersøke insekter, dyr og planter.

FÁGÁSUORGI LUONDU, BIRAS JA TEKNIHKKA FAGOMRÅDE NATUR, MILJØ OG TEKNIKK

ALDERSGRUPPE 3-4 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Oppleve naturen og undring over naturens mangfoldighet. • Oppleve glede ved å ferdes i naturen og få grunnleggende innsikt i natur, miljøvern og samspillet i naturen. • Lære å iaktta, undre seg, eksperimentere, systematisere, beskrive og samtale om fenomener i den fysiske verden • Får erfaringer med og kunnskaper om dyr og vekster og deres gjensidige avhengighet og betydning av matproduksjon. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ta utgangspunkt i barns nysgjerrighet, interesser og forutsetning og stimulere dem til og oppleve ved alle sanser, iaktta og undre seg over fenomener i naturen og teknologien. • Inkludere friluftaktiviteter og utelek i barnehagens hverdagsliv. • Nytte nærmiljøets muligheter for at barna kan iaktta og lære om dyr, fisker, fugler, insekter og planter. • La barna få innsikt i matproduksjon • Gi barna begynnende kunnskaper om fødsel, vekster, aldring og død 	<ul style="list-style-type: none"> • Turer i nærmiljøet • Samtaler om naturvern, økosystemet • samle naturmaterialer • Årstidsmarkeringer • 8 årstider • Himmelfenomener • Isprosjekt-fysikk • Isfiske • Turer til både fjell og fjære • Bærtur - høsting • Baking • Sylte og safte • Gårdsbesøk • Dyrke og høste poteter

FÁGÁSUORGI LUONDU, BIRAS JA TEKNIHKKA FAGOMRÅDE NATUR, MILJØ OG TEKNIKK

ALDERSGRUPPE 5-6 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Oppleve naturen og undring over naturens mangfoldighet. • Oppleve glede ved å ferdes i naturen og få grunnleggende innsikt i natur, miljøvern og samspillet i naturen. • Kjenne til hvordan samene tradisjonelt sett har utnyttet naturen • Lære å iaktta, undre seg, eksperimentere, systematisere, beskrive og samtale om fenomener i den fysiske verden • Få erfaringer og kunnskaper om dyr og vekster og deres gjensidig avhengighet, og betydning av matproduksjon 	<ul style="list-style-type: none"> • Ta utgangspunkt i barns nysgjerrighet, interesser og forutsetning og stimulere dem til og oppleve ved alle sanser, iaktta og undre seg over fenomener i naturen og teknologien. • Inkludere friluftaktiviteter og utelek i barnehagens hverdagsliv. • Nytte nærmiljøets muligheter for at barna kan iaktta og lære om dyr, fisker, fugler, insekter og planter. • Bygge på og videreutvikle barnets erfaringer med tekniske leker og teknikk i hverdagen • La barna få innsikt i matproduksjon • Gi barna begynnende kunnskap om fødsel, vekst, aldring og død 	<ul style="list-style-type: none"> • Fysikk og kjemi eksperimenter • Årstidsmarkeringer • Grave ned søppel på høsten, hva er borte til sommeren? • Naturstier med ulike temaer - dyr, planter, naturvern • Kildesortering • Naturfag - jord, ild, luft og vann • Isfiske under isen, vinterbiologi - tilpasninger til kulde og snø • Vedhogst • Mekking på gamle elektriske artikler • Gjøre registreringer på årstidsforandringer, temperatur, nedbørsmåling, vekster og insekter og sette inn i tabeller. • Sylte og safte • Gårdsbesøk • Dyrke, høste og tilberede poteter • Vedhogst • Reinslakting og tilberedning/utnyttelse av kjøttet, innmat, skinn/gápmasat og bein.

FÁGÁSUORGI DÁIDDA, KULTUVRA JA HUTKÁIVUOHTA FAGOMRÅDE KUNST, KULTUR OG KREATIVITET

ALDERSGRUPPE 1-2 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter/Dokumentasjon
<ul style="list-style-type: none"> • Tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede. • Bli kjent med ulike materialer og uttrykksformer • Styrke sin kulturelle identitet og sine personlige uttrykk 	<ul style="list-style-type: none"> • Sørge for at barn har daglig tilgang til bøker, bilder, instrumenter, utkledningsutstyr og rikelig variert materiale og verktøy for skapende virksomhet. • Være lyttende og oppmerksomme i forhold til barns kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforskning av de estetiske områdene. • Sørge for en estetisk dimensjon i fysisk miljø og innhold. «Det som var viktigst og mest grunnleggende i tilværelsene måtte også vises frem på den mest fullkomne måte.» • Skape tilstrekkelig rom for både voksen ledete og barns styrte aktiviteter 	<ul style="list-style-type: none"> • Tusjer • Fargeblyanter • Klippe og lime • Toving av ull • Hånd/ fotavtrykk • Maling • Bevegelse til musikk • Todimensjonal forming • Bli kjent med instrumenter • Eventyr fortelling, med og uten konkrete • Utstilling av barnas ferdige «produkter». • Duodji • Samisk musikk og joik • Samiske eventyr

FÁGÁSUORGI DÁIDDA, KULTUVRA JA HUTKÁIVUOHTA FAGOMRÅDE KUNST, KULTUR OG KREATIVITET

ALDERSGRUPPE 3-4 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter/Dokumentasjon
<ul style="list-style-type: none"> • Utvikle sin følsomhet til å lytte iaktta og uttrykke seg gjennom allsidige møter med og refleksjon over kunst, kultur og kreativitet. • Styrker sin kulturelle identitet og sine personlige uttrykk. • Bli kjent med og fortrolig med samiske kultursymboler og uttrykk. • Tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede. • Utvikler sin evne til å bearbeide og kommunisere sine inntrykk, og gi varierte uttrykk gjennom skapende virksomhet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ha et bevisst forhold til samspillet mellom kunst, kultur og barns lek. • Sørgje for at daglig tilgang til bøker, bilder, utkleddingsklær, instrumenter og variert materiale for skapende virksomhet. • Lytte og være oppmerksomme på barna kulturelle uttrykk, vise respekt for deres yringsformer, og skape lyst til og utforske videre. • Motivere barna til og uttrykke seg, og hjelpe dem til å skape egne uttrykksformer. • Tilrettelegge fysisk miljø og innhold for å skape en estetisk dimensjon. • La barna iaktta estetiske fenomener og detaljer i møte med natur og fysisk miljø og i kunstneriske uttrykksmåter i arkitektur, bilde, tekst, musikk og bevegelser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fargelegging • Maling • Duodji • Bli kjent med ulike materialer • Male til musikk • Klipping • Tegning- blyantgrep • Tredimensjonal forming • Naturmaterialer • Sanglek/ tullesang/rim og regle • Klappeleker • Dans • Tempo, klang, dynamikk • Lytte lyder i hverdagen. • Stemninger • Bli kjent med ulike typer samisk musikk, joik og instrumenter • Uttrykke inntrykk • Samiske sagn • Teater • Temaposer

FÁGÁSUORGI DÁIDDA, KULTUVRA JA HUTKÁIVUOHTA FAGOMRÅDE KUNST, KULTUR OG KREATIVITET

ALDERSGRUPPE 5-6 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Utvikle sin følsomhet til å lytte iaktta og uttrykke seg gjennom allsidige møter med og refleksjon over kunst, kultur og kreativitet. • Styrke sin kulturelle identitet og sine personlige uttrykk. • Bli kjent med og fortrolig med samiske kultursymboler og uttrykk. • Ta i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede. • Utvikle sin evne til å bearbeide og kommunisere sine inntrykk, og gi varierte uttrykk gjennom skapende virksomhet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ha et bevisst forhold til samspillet mellom kunst, kultur og barns lek. • Sørgje for at daglig tilgang til bøker, bilder, utkleddingsklær, instrumenter og variert materiale for skapende virksomhet. • Lytte og være oppmerksomme på barna kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer, og skape lyst til og utforske videre. • Motivere barna til og uttrykke seg, og hjelpe dem til å skape egne uttrykksformer. • Tilrettelegge fysisk miljø og innhold for å skape en estetisk dimensjon. • La barna iaktta estetiske fenomener og detaljer i møte med natur og fysisk miljø og i kunstneriske uttrykksmåter i arkitektur, bilde, tekst, musikk og bevegelser. • La barna oppleve lokale, nasjonale og internasjonale kunst- og kulturuttrykk, og at de får møte kunstnere. • Gi barna anledning til og bli kjent med tradisjoner innen bomiljø, byggekunst og håndverk, kulturlandskap og kulturminner i lokalmiljøet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lage enkle kostymer/masker av ulike materialer • Sløyd/ toving • Dans • Lage musikk/ instrumenter • Samiske sagn • Teater • Temaposer • Lage samisk musikk og joik selv • Arbeid med tradisjonell samisk håndarbeid/duodji • Fremstille flagg av ulike materialer • Uttrykke inntrykk • Oppleve samisk kunst/kunstutøvere. • Oppleve kunst fra andre nasjonaliteter (utstilling, bossekop markedet o.l.)

FÁGÁSUORGI LAGASBIRAS JA SERVODAT FAGOMRÅDE NÆRMILJØ OG SAMFUNN

ALDERSGRUPPE 1-2 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • Erfarer at alle mennesker, uansett alder og forutsetninger, inngår i og bidrar til barnehagens fellesskap • Blir kjent med og deltar i samfunnet gjennom opplevelser og erfaringer i nærmiljøet • Opplever at det tas like mye hensyn til gutter og jenter 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeide for at alle barn får erfare at de er verdifulle og viktige for fellesskapet • Være oppdatert og opptatt av samfunnet og vise interesse for barns bomiljø og lokalmiljøets mange muligheter • Bruke nærmiljøets ressurser til gode opplevelser og læringsmuligheter tilpasset barnas forutsetninger og interesser og sørge for at barnehagen bidrar aktivt i nærmiljøet 	<ul style="list-style-type: none"> • Ha bilder av barna på veggen, å bruke mye bilder i hverdagen. • Bilder av barnet og dets familie, hvor de bor, etc. • Gå på turer i nærmiljøet, invitere foreldre og besteforeldre til markeringer. • Synge sanger - hvor barnets navn inkluderes • Møte barna med navn om morgenen • Få delta i borddekking. • Ha leker som tiltaler både jenter og gutter • Borealis festival, Miljø uka, • Komsa området, Sandfallet • Samenes nasjonaldag. • 17.mai • Tur til fjæra • Solidaritetskafe • Samisk uke(festival)

FÁGÁSUORGI LAGASBIRAS JA SERVODAT FAGOMRÅDE NÆRMILJØ OG SAMFUNN

ALDERSGRUPPE 3-4 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • utvikler tillit til egen deltakelse i og påvirkning av fellesskapet • erfarer at alle mennesker, uansett alder og forutsetninger, inngår i og bidrar til barnehagens fellesskap • blir kjent med og deltar i samfunnet gjennom opplevelser og erfaringer i nærmiljøet • opplever at det tas like mye hensyn til gutter og jenter • utvikler forståelse for ulike tradisjoner og levestett • blir kjent med at samene er Norges urbefolkning og får kjennskap til samiske fortellinger, sagn og andre deler av samisk kultur og hverdagsliv 	<ul style="list-style-type: none"> • følge demokratiske prinsipper i det daglige arbeidet • arbeide for at alle barn får erfare at de er verdifulle og viktige for fellesskapet • sørge for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og for andre • gi barna begynnende kunnskap om betydningen av menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen • arbeide med likestilling mellom gutter og jenter og sørge for at begge kjønn får varierte utfordringer og like mye oppmerksomhet • sørge for at barn utvider sin forståelse om kulturelle likheter og forskjeller og arbeide for et inkluderende miljø som motvirker mobbing og rasisme • være oppdatert og opptatt av samfunnet og vise interesse for barns bomiljø og lokalmiljøets mange muligheter • bruke nærmiljøets ressurser til gode opplevelser og læringsmuligheter tilpasset barnas forutsetninger og interesser og sørge for at barnehagen bidrar aktivt i nærmiljøet • gi barna anledning til meningsfulle møter med personer, arbeidsplasser og institusjoner i barnehagens nærmiljø og sørge for at barna får bearbeide og utdype sine opplevelser 	<ul style="list-style-type: none"> • Møte barna med navn om morgenen • La barna ta del i planlegging og evaluering • Få delta i borddekning, matlaging, o.l • Gå på turer i nærmiljøet • Gårdsbesøk • Samle inn penger til Mama Sara organisasjonen • Solidaritetsaksjon • Markere samefolkets dag • Markere 17.mai • Bossekopmarkedet • Besøke brannstasjon • Vinterfestival • Fjæraturer • Kirkebesøk • Møte lokal kunst og kunstnere • Uttrykke inntrykk • Ha leker som tiltaler både jenter og gutter

FÁGÁSUORGI LAGASBIRAS JA SERVODAT FAGOMRÅDE NÆRMILJØ OG SAMFUNN

ALDERSGRUPPE 5-6 ÅR

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna	For å arbeide i retning av disse målene må personalet:	Aktiviteter
<ul style="list-style-type: none"> • utvikle tillit til egen deltakelse i og påvirkning av fellesskapet • erfare at alle mennesker, uansett alder og forutsetninger, inngår i og bidrar til barnehagens fellesskap • bli kjent med og deltar i samfunnet gjennom opplevelser og erfaringer i nærmiljøet • oppleve at det tas like mye hensyn til gutter og jenter • bli kjent med noen historiske endringer i lokalmiljø og samfunn • utvikler forståelse for ulike tradisjoner og leveste • blir kjent med at samene er Norges urbefolkning og får kjennskap til samiske fortellinger, sagn og andre deler av samisk kultur og hverdagsliv 	<ul style="list-style-type: none"> • følge demokratiske prinsipper i det daglige arbeidet • arbeide for at alle barn får erfare at de er verdifulle og viktige for fellesskapet • sørge for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og for andre • gi barna begynnende kunnskap om betydningen av menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen • arbeide med likestilling mellom gutter og jenter og sørge for at begge kjønn får varierte utfordringer og like mye oppmerksomhet • sørge for at barn utvider sin forståelse om kulturelle likheter og forskjeller og arbeide for et inkluderende miljø som motvirker mobbing og rasisme • være oppdatert og opptatt av samfunnet og vise interesse for barns bomiljø og lokalmiljøets mange muligheter • bruke nærmiljøets ressurser til gode opplevelser og læringsmuligheter tilpasset barnas forutsetninger og interesser og sørge for at barnehagen bidrar aktivt i nærmiljøet • gi barna anledning til meningsfulle møter med personer, arbeidsplasser og institusjoner i barnehagens nærmiljø og sørge for at barna får bearbeide og utdype sine opplevelser • bruke litteratur og medienes muligheter for å utvide og utdype barnas erfaringer og læring • bidra til at barna kan forholde seg nysgjerrige og kritiske til det som formidles gjennom mediebildet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Møte barna med navn om morgenen • Delta i borddekning, matlaging, o.l • La barna ta del i planlegging og evaluering • Gå på turer i nærmiljøet • Gårdsbesøk • Samle inn penger Mama Sara organisasjonen • Markere samefolkets dag • Markere 17.mai • Bossekopmarkedet • Vinterfestival • Fjæraturer • Bli kjent med skolen, skolebesøk • Kirkebesøk • Besøke museet • Møte lokale sagn • Sette rypesnarer • 3 topperstur i miljøuka • Uttrykke inntrykk • Ha leker som tiltaler både jenter og gutter

